

Lieta C-582/23 [Wiszkier] ⁱ

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2023. gada 20. septembris

Iesniedzējtiesa:

Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi (Polija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2023. gada 2. augusts

Prasītājs:

R.S.

Citi lietas dalībnieki:

C. spółka akcyjna [Akciju sabiedrība “C.”] ar juridisko adresi V.

M.S. un R.S. maksātnespējas administrators.

G. spółka akcyjna w upadłości [Maksātnespējīgās akciju sabiedrības “G.”] ar juridisko adresi V. maksātnespējas administrators

J.J.

M.G.

Pamatlietas priekšmets

Parādu atmaksas plāna sagatavošana fiziskas personas maksātnespējas procedūrā.

ⁱ Šis lietas nosaukums ir izdomāts. Tas neatbilst neviena lietas dalībnieka reālajam personvārdam vai nosaukumam.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Iespēja atsaukties uz negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos maksātspējas procedūrā; Direktīva 93/13; LESD 267. pants

Prejudiciālie jautājumi

1. Vai Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kurā paredzēts, ka maksātspējas tiesai ir saistošs bankrota lietu tiesneša maksātspējas procedūrā apstiprinātais prasījumu saraksts, tādējādi liedzot maksātspējas tiesai, kura pieņem lēmumu, ar ko process tiek pabeigts, izvērtēt līguma noteikumu negodīgumu?

2. Vai Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kas neļauj maksātspējas procedūrā veikt pagaidu pasākumus un tādējādi var atturēt patērētājus no Padomes Direktīvā 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos paredzētās aizsardzības izmantošanas?

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Padomes Direktīva 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos: 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts

Atbilstošās valsts tiesību normas

1. *Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe* [2003. gada 28. februāra Maksātspējas likums] (*Dz.U.*, 2019., 498. poz., ar grozījumiem)

2. *Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – kodeks postępowania cywilnego* [1964. gada 17. novembra Civilprocesa kodeksa likums] (*Dz.U.*, 2021., 1805. poz., ar grozījumiem): 730. pants un 730.¹ pants (pagaidu noregulējums)

3. *Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – kodeks pracy* [1974. gada 26. jūnija Darba likums] (*Dz.U.*, 2022., 1510. poz., ar grozījumiem):

87. panta 3. punkts. Ieturēšana var tikt veikta šādās robežās:

1) uzturlīdzekļu piedziņas gadījumā – līdz trīs piektdaļām no darba algas apmēra;

2) citu parādu piedziņas vai naudas avansu ieturēšanas gadījumā – līdz pusei no darba algas.

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

Ar 2019. gada 15. oktobra lēmumu *Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi* [Lodzas Centra rajona tiesa Lodzā, Polija] pasludināja R.S. kā fiziskas personas, kura neveic uzņēmējdarbību, maksātnespēju.

Maksātnespējīgā parādnieka mantā ietilpa arī ½ īpašumtiesību uz nekustamo īpašumu. Šī daļa tika pārdota par 350 000 PLN. Nekustamajam īpašumam bija nodibināta hipotēka, lai nodrošinātu kredīta atmaksu kopā ar procentiem un citām izmaksām un maksājumiem 832 696,77 PLN apmērā par labu kredītorai G., kura ir akciju sabiedrība. Atbilstoši sadales plānam kredītorai G. šajā maksātnespējas procedūrā saņēma 360 671,91 PLN.

R.S. maksātnespējas procedūrā tika sagatavots prasījumu saraksts, kurš tika apstiprināts ar bankrota lietu tiesneša 2021. gada 26. aprīļa lēmumu. Sarakstā bija iekļauti prasījumi ar kopējo vērtību 1 247 127,93 PLN, savukārt kredītorai G. bija pieteikusi prasījumu 975 362 PLN apmērā. Maksātnespējīgais parādnieks atzina visus prasījumus. Ne no maksātnespējīgā parādnieka, ne no kredītores netika saņemti iebildumi par prasījumu sarakstu.

Saistības pret G. radās sakarā ar nekustamā īpašuma iegādi. 2007. gada 30. martā maksātnespējīgais parādnieks R.S. kopā ar savu sievu M.S., kā arī L.K. un A.K., noslēdza ar kredītoru CHF valūtā indeksētu hipotekārā kredīta līgumu par summu 489 821,63 PLN apmērā uz 360 mēnešiem. Pēc kredīta indeksācijas kredītņēmēji apņēmas atmaksāt kredītoram summu 211 952,23 CHF apmērā.

Iesniedzējtiesas ieskatā attiecīgajā līgumā ir ietverti negodīgi noteikumi, kas var padarīt to par spēkā neesošu. Tas nozīmētu, ka saistības pret kredītoru nepārsniedz summu 489 821,63 PLN, un – tā kā maksātnespējas procedūra ir uzsākta arī pret L.K. un A.K. un kredītorai ir saņēmusi zināmu summu no ½ nekustamā īpašuma pārdošanas citā maksātnespējas procedūrā – saistības būtu 0 PLN, kas prasa noskaidrot papildu faktus.

Tiesai, kas izskata lietu, pamatojoties uz maksātnespējas procedūrā sagatavoto prasījumu sarakstu, būtu jā sagatavo maksātnespējīgajam parādniekam R.S. atmaksas plāns, ņemot vērā maksātnespējīgā parādnieka ienākumus un neapmierināto prasījumu apmēru. R.S. lūdz dzēst parādus, nesagatavojot atmaksas plānu, vai, pakārtoti, sagatavot atmaksas plānu uz sešiem mēnešiem 500 PLN apmērā. Kredītorai G. lūdz sagatavot atmaksas plānu par summu vismaz 2000 PLN mēnesī 36 mēnešu laikposmā. Pārējie kredītori nav izteikuši savu viedokli. Maksātnespējas administrators lūdz sagatavot atmaksas plānu par summu 2500 PLN mēnesī 36 mēnešu laikposmā.

Maksātnespējīgais parādnieks R.S. joprojām ir nodarbināta persona. Aptuveni 3500 PLN no savas darba algas mēnesī viņš saņem savā bankas kontā, bet otra darba algas daļa, arī aptuveni 3500 PLN apmērā mēnesī, tiek iekļauta maksātnespējas masā, kura ir paredzēta maksātnespējīgā parādnieka kreditoru, tostarp G., apmierināšanai.

2023. gada 20. jūlijā tika pasludināta G. maksātnespēja un process turpinās ar maksātnespējas administratora līdzdalību.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojuma izklāsts

- 1 Patērētāju maksātnespējas procedūrai būtībā ir divi mērķi – apmierināt maksātnespējīgā parādnieka kreditoru prasījumus un ļaut maksātnespējīgajam parādniekam dzēst saistības. Šo procedūru vada bankrota lietu tiesnesis – tiesu iestāde, kura veic visas darbības, izņemot tās, kas ir maksātnespējas tiesas kompetencē. Patērētāja maksātnespējas procedūrā tiek likvidēta maksātnespējīgā parādnieka manta, sagatavots kreditoru prasījumu saraksts, sadalīti līdzekļi starp kreditoriem, un procedūra noslēdzas ar kreditoru prasījumu apmierināšanas plāna sagatavošanu uz laiku līdz 36 mēnešiem.
- 2 Kreditoru prasījumu sarakstā tiek norādīti kreditori, kuri piedalās procedūrā, kā arī viņu prasījumu summas. Bankrota lietu tiesnesis parasti nepārbauda sarakstu pēc būtības. Kreditoru prasījumus tajā iekļauj maksātnespējas administrators, savukārt maksātnespējīgajam parādniekam ir tiesības sniegt paziņojumu par to, vai viņš atzīst vai neatzīst prasījumus. Kad saraksts ir sagatavots, bankrota lietu komisārs to publisko, un maksātnespējīgajam parādniekam un kreditoriem ir tiesības to apstrīdēt, iesniedzot iebildumus. Iebildumus var iesniegt tikai divu nedēļu laikā no saraksta paziņošanas datuma. Pēc šī datuma procedūras dalībnieki zaudē iespēju to apstrīdēt. Bankrota lietu tiesnesis apstiprina sarakstu, ja nav iesniegti iebildumi, un tas ir saistošs procedūrā, līdz tas tiek grozīts noteiktajā kārtībā.
- 3 Netiek apstrīdēts, ka nedz maksātnespējas administrators, nedz bankrota lietu tiesnesis nepārbaudīja ar kreditori G. noslēgto līgumu, lai konstatētu, vai tajā nav negodīgu līguma noteikumu. Tāpat bankrota lietu tiesnesis pēc savas ierosmes neizdarīja nekādus grozījumus sarakstā.
- 4 Maksātnespējīgais parādnieks iesniedza paziņojumu par prasījumu atzīšanu pilnībā, kas varētu liecināt, ka tas neprasīja aizsardzību saistībā ar to, ka komersants ir izmantojis negodīgus līguma noteikumus. Tomēr vēstulē tiesai pēc tiesas sēdes noslēguma maksātnespējīgā parādnieka pārstāvis norādīja, ka līgums ar G., iespējams, ir spēkā neesošs, jo tajā ir ietverti negodīgi līguma noteikumi, un tā rezultātā ir iespēja samazināt atmaksājamās summas.
- 5 No maksātnespējas procedūras lietas materiāliem neizriet, ka maksātnespējīgais parādnieks būtu informēts par to, ka ar G. noslēgtā līguma noteikumi varētu būt negodīgi, un ka viņš būtu apzināti paziņojis, ka nevēlas izmantot Direktīvā 93/13

paredzēto aizsardzību. Līdz pat 2022. gada 3. novembrim viņš nebija arī izmantojis tiesības uz pārstāvību procesā.

- 6 Piemērojamās valsts tiesību normas neļauj maksātnespējas tiesai, sagatavojot atmaksas plānu, patstāvīgi pārbaudīt, vai līgumā nav ietverti negodīgi noteikumi. Ja maksātnespējas tiesai rodas šaubas par līguma noteikumu negodīgumu, tā var atlikt lietas izskatīšanu un nodot lietu bankrota lietu tiesnesim, lai tas pēc savas ierosmes apsvērtu prasījumu saraksta grozīšanu. Tas rada nepamatotu kavēšanos lietas izskatīšanā, jo tiesas sēdē, kas paredzēta, lai sagatavotu atmaksas plānu, tiesas rīcībā parasti jau ir visa nepieciešamā informācija, lai izvērtētu līguma noteikumu negodīgumu. Turklāt visi pasākumi, kas saistīti ar mantas likvidāciju, līdzekļu sadali un prasījumu sarakstu, jau ir veikti. Saraksta grozīšana ir formalizēta procedūra, jo ir nepieciešams pēc iestādes ierosmes sagatavot pamatojumu, izsniegt to procesa dalībniekiem un publiskot to. Tāpat bankrota lietu tiesnesim nav saistoša maksātnespējas tiesas nostāja, un viņš var izlemt, ka nav pamata grozīt sarakstu pēc savas ierosmes.
- 7 Ņemot vērā līguma noteikumu negodīgumu, maksātnespējas tiesa, kas lemj par maksātnespējīgā parādnieka atmaksas plānu, var noteikt mazāku atmaksas plāna summu vai vispār to nenoteikt, ja ir izrādījies, ka uzkrātie līdzekļi būs pietiekami, lai apmierinātu visus prasījumus. Šis apstāklis prasīs noskaidrot turpmākus faktus – tas ir atkarīgs no tā, vai iesniedzējtiesai ir tiesiska iespēja piešķirt maksātnespējīgajam parādniekam tiesisko aizsardzību.
- 8 Maksātnespējas procedūrā maksātnespējīgais parādnieks nevarēja pats celt prasību, lai iegūtu Direktīvā 93/13 paredzēto tiesisko aizsardzību – viņa mantu pārvaldīja un turpina pārvaldīt maksātnespējas administrators.
- 9 Maksātnespējīgajam parādniekam bija iespēja apstrīdēt prasījumu sarakstu. Tomēr par iebildumu iesniegšanu bija jāmaksā proporcionāla nodeva no maksātnespējīgā parādnieka paša līdzekļiem (50 % no viņa darba algas ietur maksātnespējas administrators un ieskaita to maksātnespējas masā). Turklāt iebildums ir formalizēts dokuments, un tajā ir jānorāda visi apgalvojumi un pierādījumi. Dienā, kad procedūrā tika sagatavots saraksts, maksātnespējīgais parādnieks varēja arī nezināt, ka ar G. noslēgtā līguma noteikumi bija negodīgi.
- 10 Kā Tiesa uzsvēra 1996. gada 5. marta spriedumā apvienotajās lietās C-46/93 un C-48/93 *Brasserie du Pêcheur* un *Factortame*, Savienības tiesībām, piešķirot indivīdiem tiesības, ir jānodrošina arī līdzekļi to efektīvai īstenošanai. Savienības tiesības principā nereglamentē procesuālos jautājumus, kas saistīti ar tādu prasījumu piedziņu, kas pamatojas uz Savienības tiesībām, atstājot šo jautājumu dalībvalstu kompetencē (procesuālās autonomijas princips), un šīs brīvības robežas nosaka līdzvērtības un efektivitātes principi.
- 11 Izskatot lietu par atmaksas plāna sagatavošanu, tiesa nonāca pie secinājuma, ka spēkā esošais valsts tiesiskais regulējums var nepamatoti apgrūtināt vai pat padarīt neiespējamu maksātnespējīgajam parādniekam īstenot savu tiesību aizsardzību

saskaņā ar Direktīvu 93/13. Turpretī maksātnespējas tiesības neļauj tiesai, kurā tiek izskatīta lieta par atmaksas plāna sagatavošanu, pārbaudīt, vai līgumā ir ietverti negodīgi noteikumi.

- 12 Tiesa ir vairākkārt ir uzsvērusi, ka līguma noteikumu negodīguma *ex officio* pārbaude ir valsts tiesu pienākums un ka pārmērīga darba noslodze vai citas praktiskas dabas grūtības neatbrīvo tiesas no šī pienākuma (piemēram, rīkojums, 2020. gada 26. novembris, C-807/19, *DSK Bank EAD*).
- 13 Tomēr maksātnespējas procedūrā ir grūti noteikt, kura procedūrā iesaistītā iestāde ir atbildīga par šādas pārbaudes veikšanu, tādēļ praksē šāda pārbaude vispār netiek veikta. Bankrota lietu tiesnesis pārbauda prasījumu pieteikumus tikai formāli un nodod tos maksātnespējas administratoram, kurš tos pārbauda pēc būtības un sagatavo prasījumu sarakstu. Bankrota lietu tiesnesim nav tiesiskas iespējas grozīt sarakstu pirms tā apstiprināšanas, ja vien tiesīgā puse nav iesniegusi iebildumus. Izskatāmajā lietā iebildumi netika iesniegti, tādēļ bankrota lietu tiesnesis apstiprināja prasījumu sarakstu.
- 14 Bankrota lietu tiesneša veiktā procesa laikā maksātnespējīgais parādnieks neatsaucās uz negodīgiem noteikumiem ar G. noslēgtajā līgumā. Tāpēc bankrota lietu tiesnesim nebija valsts tiesību aktos noteikta pienākuma pārbaudīt sarakstā iekļauto prasījumu. Iepriekš minētos iebildumus maksātnespējīgā parādnieka pārstāvis izvirzīja tikai iesniedzējtiesā, kuras uzdevums ir pieņemt lēmumu par kreditoru prasījumu atmaksas plāna sagatavošanu vai maksātnespējīgā parādnieka saistību dzēšanu, ar ko maksātnespējas procedūra tiktu pabeigta.
- 15 Tāpat jāatzīmē – kā izriet no maksātnespējīgā parādnieka liecības –, ka pēc tam, kad no viņa darba algas tiek veikti maksātnespējas masā ieskaitāmie ieturējumi, viņa rīcībā paliek summa 3500 PLN apmērā, kura ir nepietiekama viņa un viņa ģimenes vajadzību apmierināšanai. Šajā lietā notiekošajā maksātnespējas procedūrā piemērojami tiesību akti neļauj tiesai vai bankrota lietu tiesnesim grozīt šo summu.
- 16 Protams, maksātnespējas procedūras gaitā uzkrātie līdzekļi tiek izmantoti, lai apmierinātu visus kreditorus, ne tikai G, tomēr – ņemot vērā maksātnespējas masā iekļautās summas un citu saistību apmēru – tuvākajā nākotnē var izrādīties, ka minētajā masā uzkrātie līdzekļi būs pietiekami, lai apmierinātu minētos prasījumus (izņemot apstrīdēto prasījumu). Saskaņā ar valsts tiesību aktiem maksātnespējīgā parādnieka darba alga tiek iekļauta maksātnespējas masā, un tikai maksātnespējas procedūras beigās viņam tiks izmaksāts iespējamais pārpalikums.
- 17 2023. gada 15. jūnija spriedumā lietā C-287/22, *Getin Noble Bank*, Tiesa ir nospriedusi, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu dalībvalsts judikatūru, saskaņā ar kuru valsts tiesa var noraidīt patērētāja iesniegtu pieteikumu par pagaidu pasākumu noteikšanu, ar ko lūgts – līdz galīga nolēmuma pieņemšanai par šā patērētāja noslēgta aizdevuma līguma atzīšanu par spēkā neesošu tā iemesla dēļ, ka šis

aizdevuma līgums ietver negodīgus noteikumus, – apturēt uz minētā aizdevuma līguma pamata veicamo ikmēneša maksājumu veikšanu, ja šādu pagaidu pasākumu noteikšana ir nepieciešama, lai nodrošinātu šā lēmuma pilnīgu iedarbīgumu.

- 18 Tomēr maksātnespējas procedūrā tiesai nav paredzēta iespēja noteikt pagaidu pasākumus – ne pēc lietas dalībnieka lūguma, ne pēc pašas ierosmes.
- 19 Lai gan maksātnespējīgajam parādniekam ir iespēja lūgt, lai daļa no viņa darba algas tiktu izslēgta no maksātnespējas masas, tam būtu nepieciešams sasaukt kreditoru sapulci un pieņemt lēmumu ar divu trešdaļu kreditoru balsu vairākumu, tādējādi bez G. piekrišanas maksātnespējīgajam parādniekam nav iespējas saņemt aizsardzību, padarot šo tiesiskās aizsardzības līdzekli pilnīgi neefektīvu.
- 20 1990. gada 19. jūnija spriedumā lietā C-213/89, *Factortame I*, Tiesa uzsvēra, ka Savienības tiesībās ir jābūt pieejamiem efektīviem pagaidu pasākumiem, lai aizsargātu Savienības tiesībās paredzētās tiesības.
- 21 Protams, lemjot par pagaidu pasākumu noteikšanu maksātnespējas procedūrā, tiesai būtu jālīdzsvaro ne tikai maksātnespējīgā parādnieka, bet arī citu procesā iesaistīto kreditoru intereses. Maksātnespējas procedūras kā vispārējas piedziņas no parādnieka mantas raksturs, tiesas ieskatā, parasti nepieļauj pagaidu pasākumu izmantošanu, lai samazinātu maksātnespējīgā parādnieka maksājumus.
- 22 Tomēr šāds regulējums, kas izslēdz iespēju veikt pagaidu pasākumus, var atturēt maksātnespējīgo parādnieku no Direktīvā 93/13 paredzētās aizsardzības pieprasīšanas vai pat likt paziņot, ka viņš nevēlas izmantot šo aizsardzību, tādējādi neļaujot sasniegt direktīvas mērķi, proti, nodrošināt to, ka ar patērētājiem noslēgtos līgumos nav negodīgu noteikumu.